Pátek, 10. březen 1939:

ŽÁDNÝ ČLOVĚK NENÍ OSTROV

Žádný člověk není ostrov sám pro sebe;
každý je kusem kontinentu,
součástí pevniny…
(JOHN DONNE)

V Moskvě, kterou postihlo několikadenní sněžení, zahajuje první tajemník komunistické strany její XVIII. sjezd. Josef V. Stalin prohlašuje, že již před nějakým časem začala válka o nové rozdělení světa. Státy-agresory jsou prý Japonsko, Itálie a Německá říše, jejich protivníky USA, Francie a Velká Británie. Tyto státy ovšem před ohrožením couvly. Pokusily se agresory uchlácholit tím, že obětovaly Čínu, Španělsko, Etiopii, Rakousko a Sudety. To podle Stalina „povede ke skutečnému fiasku".

Mnohem dále na východě, na Sibiři, pracuje trestanec Fjodor Danilovič Toropčenko se skupinou dřevorubců jako každý den v lese. Muži z agulského tábora vláčejí hlubokým sněhem kmeny, které byly předešlého dne pokáceny a zbaveny listí. Sténají při tom a při každém výdechu se jim před ústy vytváří ledový obláček. Za řekou Agul již zapadá vybledlé slunce, zatímco v New Yorku den ještě ani nezačal. Agul je přítokem řeky Kungus, která se dále na sever vlévá do řeky Kan; jsou to jména, jež v New Yorku ani v Evropě nikdo nezná. V Moskvě je vyslovují jen šeptem s podtónem strachu. Fjodor bude ostatně jedním z toho malého počtu lidí, pro které se válkou nezmění nic, vůbec

nic. Až do roku 1947 bude uvězněn v GULAGu, kde vykonává nucené práce.

Ve Varšavě kráčí pianista Władysław Szpilman s vysoko vyhrnutým límcem po Marszałkowské ulici. Má teplé palčáky, aby mu příliš neprochladly prsty; za půl hodiny bude sedět ve studiu varšavského rozhlasu u klavíru a hrát Chopina. Mladý pianista však kromě toho sám také komponuje, nejen náročnou symfonickou hudbu, nýbrž i kousky docela lehké múzy. Jeho šlágry o touze a lásce, o touze po lásce znají všichni mladí v Polsku. Za necelých šest měsíců, dne 1. září 1939, zasáhne polský rozhlas granát německého dělostřelectva, který Szpilmanovo přehrávání Chopina náhle přeruší.

Také ve střední Evropě se od rána náhle znovu prudce ochladilo; zima se vrátila se sněhem a ledem. V Praze sedí Max Brod, redaktor listu „Prager Tagblatt“, v redakci u svého psacího stolu a prohlíží si nejnovější rukopisy. Jsou to převážně články německy píšících autorů, kteří emigrovali z říše nebo Východní marky, jak se nyní říká anektovanému Rakousku, a pokoušejí se v Praze nějak protlouct. List „Prager Tagblatt“ patří mezi poslední německé noviny na světě, v nichž si lze ještě přečíst svobodné informace a názory. Brod pomáhá mnoha spisovatelům, aby přežili; většinou přijímá daleko více článků, než jich může uveřejnit, ale honoráře pak vyplácí i za ty nepublikované. Po celý den přicházejí do redakce lidé, všichni živě diskutují, dochází k pohybu vojsk, ve městě panuje vzrušení. Max Brod sice pociťuje nesmírný dosah událostí, ale nedokáže si představit, že již za pět dní se bude muset života v Praze náhle zcela vzdát, že tu všechno zanechá a uprchne do Palestiny…

V Praze skutečně vládne rozčílení. Toho dne ráno vydal československý státní prezident Emil Hácha podivný rozkaz, aby byla obsazena Bratislava a některá další slovenská města – českými jednotkami. Hácha prohlašuje, že ministerský předseda slovenské části Československé republiky Jozef Tiso je

sesazen. Státní prezident tak chce zabránit hrozícímu odtržení Slovenska.

Toho dne kolem poledne žádá Adolf Hitler v Novém říšském kancléřství na Voßstraße v Berlíně svou sekretářku, aby zatelefonovala Josephu Goebbelsovi; ať přijde okamžitě na poradu. Sekretářka má dojem, že je *vůdce* náhle nesmírně vzrušený a činorodý. Krach v Československu zřejmě Hitlera neobyčejně inspiruje.

V koncentračním táboře Sachsenhausenu u Berlína se v těchto chvílích rozděluje polední polévka; vězňové stojí v dlouhých frontách před kuchyňskými kotli. Devatenáctiletý Bernhard Wicki trpělivě čeká v řadě. Vzpomíná na vzrušující období před svým zatčením a vidí před sebou svého učitele, herce Gustava Gründgense, jak svým žákům předvádí určitý pohyb. Bernhard toto gesto bezděky napodobuje.

Ve Vatikánu probíhají poslední přípravy na jednu z největších slavností katolické církve, na uvedení nového papeže do úřadu; slavnost se bude konat nadcházející neděli, tedy pozítří. Před týdnem byl novým papežem zvolen Eugenio Pacelli; jako Pius XII. se stane hlavou katolíků na celém světě. Mezi tisíci hostů a desetitisíci poutníků je také – coby zástupce amerického prezidenta Roosevelta – katolík Joseph P. Kennedy, který je americkým velvyslancem v Londýně. Kennedy je zde s několika ze svých dětí, mezi nimi je jednadvacetiletý John Fitzgerald, jemuž říkají Jack, jeho sestra Eunice a nejmladší syn Kennedyových Edward (Teddy). Teddymu se zítra na soukromé mši dostane z papežových rukou prvního svatého přijímání, zatímco Josephovi, Jackovi a Eunici papež požehná. Pro Joea Kennedyho, multimilionáře z Bostonu, to znamená dosažení jednoho z vrcholů v jeho celoživotním boji o definitivní společenské uznání.

V Siegburgu sedí v obývacím pokoji dvacetiletá dívka a poslouchá rádio. Ilse Fröhlichová přitom píše dopis příteli Rudimu, jehož vroucně miluje, on je však příliš daleko, až v Greifswaldu,